

Tuin+Landschap

2 20 januari 2023

tuinenlandschap.nl

Groene Sector Vakbeurs 2023 ■ Grote bomen planten ■ Natuurvolgend in plaats van cultuurvolgend groenbeheer

Vlindertuin De Zinding

pagina
18

Tielse Vlindertuin schittert door vrijwilligers

Samen met vrijwilligers realiseerde beplantings-specialist Edwin Barendrecht Vlindertuin De Zindering in de gemeente Tiel. Jaarrond is de tuin een plaatje om te zien én de tuin trekt veel insecten aan. Bovendien zijn de omwonenden blij met deze groene metamorfose. „Dat het mensen zo raakt, is misschien wel de belangrijkste verdienste.“ Eind december won de tuin de Gelderse prijs voor ruimtelijke kwaliteit 2022.

TEKST Emiel van den Berg FOTO'S Edwin Barendrecht

Edwin Barendrecht
www.vlindertuin-tiel.nl

In het centrum van Tiel ligt Vlindertuin De Zindering, ooit een onooglijk plantsoen met een minimaal gemeentebudget. GroenLinks-fractievoorzitter Maureen Klein en beeldend kunstenaar Gera van der Leun benaderden Edwin Barendrecht om het onaantrekkelijke terrein van circa 2.500 m² in de vorm van een burgerinitiatief om te toveren tot een biologische tuin, met als doel zowel de biodiversiteit als de leefbaarheid in de wijk te verbeteren.

Barendrecht zit al ruim dertig jaar in het vak en werkt momenteel als tuinontwerper en beplantingsspecialist bij Van Ooijen Hoveniers. Op de vraag waarom hij op vrijwillige basis aan dit toch wel grote project is begonnen, antwoordt hij: „Ik

In het nieuwe ontwerp bleven de verharde paden van het bestaande plantsoen intact. „Zonde van het geld om die weg te halen en vervolgens door iets anders te vervangen.“ Wat Barendrecht toevoegde, waren grote ovale gazons die door wisselende posities als het ware een meanderend pad vormen. „Voor de rust, maar uiteraard ook voor het onderhoud. Je kunt nu makkelijk overal bij.“

Het materiaal dat van fragiele planten wordt geknipt, zoals van deze *Deschampsia*, *Rudbeckia* en *Achillea*, wordt versnipperd en tussen de planten gestrooid. Daarna brengen de vrijwilligers bladaarde aan om de bodemconditie op peil te houden. „Datgene dat we van stugge grassen als *Pennisetum* en *Sesleria* knippen, voeren we af om een té rommelig beeld te voorkomen.“

ben gewoon gaan tekenen omdat ik het een interessant project vond. Niet alles is in geld uit te drukken en soms heb je het gevoel dat je iets moet doen. Niet omdat het moet, maar omdat het kan.“

Wie met hem begint te praten, wordt meteen meegenomen in zijn passie, de taal ligt hoog en aan energie geen gebrek. Zo was hij als vrijwilliger intensief betrokken bij De Vlinderhof in Utrecht, de bekende vasteplantentuin van de hand van Piet Oudolf, geheel door vrijwilligers aangelegd en onderhouden.

De ervaringen in Utrecht kon hij natuurlijk goed gebruiken in Tiel. Nu, twee jaar na aanplant, is Barendrecht nog wekelijks aanwezig om vrijwilligers bij het onderhoud aan te sturen, over planten te vertellen en zelf ook de handen uit de mouwen te steken. „Uiteindelijk heeft het heel veel tijd gekost, maar het sociale aspect maakte alles goed. Een harde kern

vrijwilligers staat wekelijks te trappelen om te helpen. De Zindering heeft veel te weegebracht in Tiel.“

Wie rondloopt – ongeacht het seizoen – ziet dat de beplanting tot in de details klopt. Hiervoor is adequate kennis essentieel. Immers, de ene Aster-soort is de andere niet, zelfs de verschillen per cultivar kunnen groot zijn. Uit alles blijkt dat Barendrecht weet waarover hij praat. Dat de tuin er jaarrond zo mooi uitziet, heeft ook te maken met het feit dat er met zorg wordt onderhouden. Wekelijks wordt er gewied, geknipt, gesteund en soms lichtjes gecorrigeerd. „Een tuin is dynamisch, je moet altijd wel ergens iets aanpassen. Vorig jaar, laat najaar, heb ik nog wat herfst-bloeiende *Aconitum carmichaelii* 'Arendsii' ingeplant, in een hoek waar ik wat kleur miste. Ze groeien tussen de eveneens laat-bloeiende *Tricyrtis* 'Dark Form', samen heel mooi.“

Dankzij de meanderende gazonpaden is het makkelijk om dicht bij de beplanting te komen en de details te ervaren. Op de aanwezige betonnen verhoging zijn daarom ook drie banken geplaatst. Menigenen zal zijn wenkbrauwen fronsen over de keuze voor gazonpaden vanwege het wekelijkse maaien, maar in De Zindering zijn er diverse vrijwilligers die deze klus juist heel graag doen.

Hier en daar heeft Barendrecht de vaste planten afgewisseld met heesters. De hoge heesters geven wat schaduw zodat er variatie is in biotopen wat belangrijk is om zo veel mogelijk insecten en vooral vlinders te lokken. „Daarnaast zorgen heesters in het voorjaar als ze uitlopen meteen voor hoogte, vaste planten hebben daar meer tijd voor nodig.“

Windertuin De Zindering heeft inmiddels de interesse gewekt van tuinclubs en tuinreisorganisaties uit binnen- en buitenland. Ook verschillende vakcollega's uit binnen- en buitenland hebben de tuin bezocht, zo was er afgelopen zomer een groep tuinontwerpers en gepassioneerde tuineigenaren te gast uit de VS en Canada.

Linksachter op de foto is het bord te zien met de plattegrond van de tuin én alle plantnamen. „Voor wie verdwaald tussen de circa 15.000 planten verdeeld over zo'n 300 soorten en cultivars.“ Op deze manier staat Windertuin De Zindering ook garant voor kennisoverdracht. Door middel van een zaadenbibliotheek kun je zaad 'lenen', uit de opgekweekte plantjes probeer je zaad te winnen waarvan je een deel weer terugbrengt naar de bibliotheek.

Er groeien veel planten met een decoratief wintersilhouet die wisselend worden geknipt. Sommige blijven lang staan, tot eind februari, zolang er uiteraard geen zware sneeuw valt want dat zorgt voor instortingsgevaar. „Het knipmoment verschilt dus per plantsoort. Uiteraard letten we bij het afknippen ook op de mogelijke functie als waardplant, het is tenslotte een windertuin.“

De kracht zit, behalve in de weloverwogen plantkeuze, in de afwisseling. In het voorjaar verschijnen overal bloeiende bollen tussen de vaste planten waarvan de meeste nog maar net met hun nieuwe blad tevoorschijnkomen. Daarna volgen voorjaarsbloeiende vaste planten, zomerbloeiende en herfstbloeiende vaste planten. Ze staan afwisselend in kleine en grote groepen, wat ook geldt voor de vele siergrassen waarvoor is gekozen.

Hier en daar toeren hoge solitairen boven de beplanting uit. Fragiele transparante planten als *Foeniculum vulgare* 'Purpureum', *Cephalaria gigantea* en *Thalictrum flavum*. „Losjes herhaald in de beplanting, als weefplant, soms in kleine groepen.“ Dat sommige wat uitzaaien, vormt geen probleem. „Dat maakt het extra natuurlijk.“ Meer voor de nazomer staan er forsere solitairen als *Eupatorium* en *Vernonia*, zware planten in kleine groepen. „Die zorgen voor mooie doorkijkjes.“

Afwisseling met heesters

In de tuin bleven enkele bomen staan en kwamen er een paar nieuwe bij. Interessant om te zien is dat Barendrecht ook met insectenlokkende heesters combineerde, iets wat niet vaak gebeurt in beplantingen als deze. Met name langs de randen van de tuin groeien de hogere heestersoorten. Naast inheemse heesters als meidoorn, vuilboom, duindoorn en wilg ook minder bekende niet-inheemse als de herfstpaardenkastanje en de uiteindelijk tot boom uitgroeïende bijenlokkende *Tetradium daniellii* en herfstverkleurende *Sassafras albidum*.

Meer centraal groeien sierheesters die beter met de vaste planten samengaan; *Vitex agnus-castus*, *Diervilla sessilifolia* 'Butterfly' en verschillende *Buddleja* waaronder *B. alternifolia*, *B. globosa* en *B. auriculata*. „De laatste is misschien wat kwetsbaar, we proberen hem uit.“ Rondom sommige van de vlinderstruiken staat een frame van bamboestokken om ze enigszins zuilvormig op te snoeien zodat ze in het voorjaar meteen een rol spelen en meerstammig boven de kruidenlaag uitrijzen. Minder bekend is *Glycyrrhiza yunnanensis*, Chinees zoethout, een halfheester die laat bloeit, veel insecten aantrekt en een decoratief wintersilhouet heeft met steekelige zaaddozen.

Er groeit natuurlijk veel meer in De

Samenwerking met de gemeente

Bij het maken van de plannen voor een publiekstuin in het najaar van 2019 werkte de Werkgroep Windertuin De Zindering samen met gemeente Tiel. Beeldend kunstenaar Gera van der Leun was er vanaf het begin intensief bij betrokken. Eerder al was zij kartrekker bij de ontwikkeling van het geveltuinproject in Tiel en wist zij de weg te vinden naar fondsen en sponsors.

Uiteindelijk vond ze er voor De Zindering ruim dertig. Een tekort van €25.000 werd gedicht door twee goed lopende crowdfundingacties. Toen bleek dat het terrein veel puin bevatte, sprong de gemeente bij om de kosten voor bodemverbetering te financieren. Barendrecht: „Het gaat hier uiteindelijk om een burgerinitiatief waarbij het volgens mij juist de kracht is om niet alles bij de gemeente neer te leggen, maar samen te werken en samen naar oplossingen te zoeken.“

Omdat de tuin op een parkeergarage ligt, mocht het dak niet te zwaar worden belast. Daarnaast waren er restricties wat betreft de elektra en de watervoorziening. De gemeente was verantwoordelijk voor de vergunningen en afzettingen. Uitvoeringstechnisch hebben de vrijwilligers en de betrokken bedrijven (sponsors) alles gedragen. Tussen de werkgroep en de gemeente is een gebruiksovereenkomst opgesteld en ondertekend. Daarin

is vastgelegd wat er gebeurt wanneer de Zindering niet goed onderhouden wordt.

Nu, twee jaar na aanplant, blijkt dat het onderhoud onder leiding van Edwin Barendrecht zeer goed verloopt. Er is echter nog geen langetermijnvisie uitgewerkt. Wel is vastgelegd dat de plaats waar de tuin ligt voor de komende tien jaar in beheer is van de al langer bestaande stichting Tiel Centrum XL waar de werkgroep onderdeel van uitmaakt. Het zeer bescheiden onderhoudsbudget dat jaarlijks door de gemeente werd gereserveerd voor het voormalige plantsoen draagt ze over aan de stichting.

De gemeente is enthousiast omdat het een burgerinitiatief betreft dat biodiversiteit bevordert. Voortbordurend op dit succes heeft Tiel momenteel plannen om nog meer biologisch groen in de stad aan te leggen. Vanuit andere gemeentes is er inmiddels ook interesse, vorig jaar was er bezoek vanuit Gorinchem.

Bij de aanplant was de Yuverta-opleiding Eco en Wildlife uit Geldermalsen betrokken, twee leerlingen liepen daarna nog een korte stage. Basisscholen uit Tiel komen regelmatig voor een educatieprogramma naar de tuin. Barendrecht: „Er moeten nog contacten worden gelegd met andere groenopleidingen in de regio, dus bij dezen een oproep.“

Zindering, met name ook een breed sortiment siergrassen. Opvallend is *Miscanthus nepalensis* met goudkleurige bloempluimen die heel mooi overgaan in de goudkleurige gevel van het aangrenzende culturele centrum. „Eveneens kwetsbaar, maar het proberen waard, de kleur van de bloempluimen is uniek.“

Alles biologisch opgekweekt

Belangrijk bij de aanschaf was dat alle planten biologisch gekweekt en soortecht moesten zijn. Veel soorten en cultivars staan daarom in wat kleine groepen omdat kleine aantallen van minder bekende planten makkelijker verkrijgbaar zijn dan grote groepen. „Verder besloten we in 2019 om de aanplant uit te stellen naar september 2020 zodat we biologische Kwekerij Dependens de opdracht konden geven om alles binnen een jaar op te kweken.“

Door de intensieve bodemverbetering vóór de aanplant hebben nagenoeg alle planten zich goed ontwikkeld. Jaarlijks

wordt er naast een strooilaag van de afgeknipte vaste planten een laagje blaadaarde aangebracht om het bodemleven te blijven voeden, kiemend onkruid tegen te gaan en uitdroging van de bodem te beperken. „Een goede bodem doet veel met de planten.“ Voor droge periodes ligt er een druppelsysteem op 25 cm diepte, gevoed door een pomp die is aangesloten op de gracht. Vooral het eerste jaar is heel belangrijk. „Inmiddels kunnen we per compartiment bijsturen. Noodzakelijk soms, want onder de tuin bevindt zich een parkeergarage.“

Eind december won de tuin de publieksprijs van de Gelderse prijs voor ruimtelijke kwaliteit 2022. De jury prees de bevordering van de biodiversiteit in het stedelijke gebied, het bewust maken hiervan bij de omwonenden én het feit dat De Zindering is uitgegroeid tot een belangrijke ontmoetingsplek. „Dat het mensen zo raakt, is misschien wel de belangrijkste verdienste.“ <